

Rodičovský vplyv na obraz tela vo vysvetlení dysfunkčného stravovania adolescentov

Lucia Hricová, Mária Bačíková

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filozofická fakulta,
Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia

1 Východiská

Zistenia predošlých výskumov poukazujú na dôležitosť rodičovského pôsobenia vo vysvetlení dysfunkčného stravovania (DS) detí. Vychádzajúc z Modelu tripartitného vplyvu na nespokojnosť s telom a poruchy stravovania predkladaná práca poukazuje na významnosť vplyvu na obraz tela z pohľadu matky.

Cieľ – zistiť, ako sa podieľa matkino zaujatie obrazom tela dieťaťa a ostatné faktory rodičovského vplyvu na obraz tela a vlastná nespokojnosť s telom dieťaťa na vysvetlení indikátora DS - túžba po štíhlosti dieťaťa.

2 Metódy

Vzorka:

- 216 adolescentov z celého Slovenska (53,7% dievčat, priemerný vek=12,5, SD=0,55) a ich matiek (priemerný vek=40,68, SD=4,75)
- zber ceruza- papier + online zber (niektorí rodičia)

Metodiky:

- **Inventáru porúch stravovania** (EDI, Joiner a Heatherton, 1998)
 - subškála Túžba po štíhlosti
 - indikátor dysfunkčného stravovania
 - 7 položiek: reštriktívne tendencie, túžbu schudnúť a strach z priberania na váhe
 - 6-bodovú odpoveďovú škálu od nikdy (1) do vždy (6).
 - Cronbachova alfa = 0,79
- **Škála detského obrazu tela** (Truby a Paxton, 2002)
 - Kresby postáv 7 dievčat/chlapcov, odstupňovaných od extrémne štíhlej po veľmi obéznu, meria absolútny rozdiel medzi ideálnou/želanou postavou a reálnou/aktuálne percipovanou a odráža nespokojnosť s telom.
- **Dotazník tripartitného vplyvu** (Keery et al., 2004)
 - subškála Rodičia
 - rodičovský vplyv na obraz tela dieťaťa zo strany matky
 - 14 položiek upravených do podoby administrovania rodičom
 - kritizovanie alebo posmievanie sa, diétovanie alebo zaujatie obrazom tela a úsilie o štíhlosť
 - 5-bodovej škále, od vôbec (1) po veľmi (5).
 - Cronbachova alfa = 0,87

Analýza dát:

- štandardná viacnásobná regresia v SPSS 21

* Literatúra

- Joiner, T. E., Jr., & Heatherton, T. F. (1998). First- and second-order factor structure of five subscales of the Eating Disorder Inventory. *International Journal of Eating Disorders*, 23, 189-198.
- Keery, H., van den Berg, P., & Thompson, J. K. (2004). An evaluation of the Tripartite Model of body dissatisfaction and eating disturbance with adolescent girls. *Body Image*, 1, 237-251.
- Truby H., Paxton, J.S. (2002). Development of the Children's Body Image Scale. *British Journal of Clinical Psychology*, 41, 185-203.

* Poďakovanie

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-15-0662, APVV-0253-11 a Vedeckou grantovou agentúrou Ministerstva školstva a Slovenskej akadémie vied na základe zmluvy č. VEGA 1/0623/17.

4 Zhrnutie

Štatistické analýzy preukázali, že:

- čím je dieťa viac nespokojné so svojim telom a čím viac je jeho matka zaujatá obrazom jeho tela, tým vyššiu túžbu po štíhlosti dieťa pociťuje

Záver:

Výsledky sú v zhode s predošlými zisteniami, zároveň ich obohacujú. Faktory rodičovského vplyvu sa podieľajú na dysfunkčnom stravovaní len do tej miery, pokiaľ sa **dotýkajú priamo dieťaťa**. Ostatné faktory rodičovského vplyvu z pohľadu matky, ako napríklad zameranie sa na vlastný vzhľad a hmotnosť, resp. komunikácia s partnerom na túto tému neprispievajú významne k zvýšeniu túžby po štíhlosti dieťaťa.

Zistenia je možné aplikovať v intervenčných a prevenčných stratégiách dysfunkčného stravovania, ktoré by mali zdôrazniť **vzťah matky s dieťaťom, nezávislý na hodnotení aspektov vzhľadu**. Ďalší výskum by sa mohol orientovať na preskúmanie vplyvu otca, resp. porovnanie dôležitosti jeho vplyvu na obraz tela u dievčat a chlapcov.

3 Výsledky

Analýza rodových rozdielov poukázala na významné rodové rozdiely v premenných túžba po štíhlosti a nespokojnosť s vlastným telom (Tabuľka 1). V oboch prípadoch nadobudli vyššie skóre dievčatá oproti chlapcom.

Tabuľka 1 Rodové rozdiely v premenných túžba po štíhlosti, nespokojnosť s telom a faktoroch rodičovského vplyvu na obraz tela dieťaťa zo strany matky

	Chlapci	Dievčatá	t/U*	s.v./Z*	p
	\bar{x} (S)/ medián (priemerné poradie)*	\bar{x} (S)/ medián (priemerné poradie)*			
Túžba po štíhlosti	15(241)*	17,5(298)*	28482,5*	-4,27*	<0,001
Nespokojnosť s telom	1(222)*	1(281)*	24107,5*	-4,78*	<0,001
Matkino zaujatie obrazom tela dieťaťa	6,81(2,38)	7,10(2,53)	-0,86	210	0,39
Matkino zameranie na diéty	10,62(3,49)	10,93(3,45)	-0,64	207	0,52
Dôležitosť vlastného vzhľadu matky	5,87(1,82)	5,94(1,85)	-0,29	211	0,78
Rodičovská „kultúra obrazu tela“	8,70(3,02)	8,89(3,02)	-0,47	207	0,64

Pozn.: - priemer; (S) – smerodajná odchýlka; údaje označené * sú výsledkami Mann-Whitney U-testu; údaje označené tučným písmom sú štatisticky významné

Model štandardnej viacnásobnej regresie bol významný ($F(6,179)=8,48$, $p<0,001$) a vysvetľuje 22,1% variancie túžby po štíhlosti ako indikátora dysfunkčného stravovania.

Tabuľka 2 Lineárny model vysvetľujúci dysfunkčné stravovanie prostredníctvom nespokojnosti s telom a faktorov rodičovského vplyvu na obraz tela dieťaťa zo strany matky

	B	Beta	t	p
Rod	1,94	0,12	1,79	0,08
Nespokojnosť s telom	2,78	0,37	5,26	<0,001
Matkino zaujatie obrazom tela dieťaťa	0,56	0,18	2,30	<0,05
Matkino zameranie na diéty	-0,16	-0,07	-0,70	0,48
Dôležitosť vlastného vzhľadu matky	-0,33	-0,08	-0,92	0,36
Rodičovská „kultúra obrazu tela“	0,32	0,12	1,28	0,20

Model poukazuje na významnosť faktorov: vlastná nespokojnosť s telom a matkino zaujatie obrazom tela dieťaťa, zatiaľ čo ostatné faktory rodičovského vplyvu zo strany matky neboli významné (Tabuľka 2).

Mgr. Lucia Hricová, PhD.
Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia
Filozofická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Moyzesova 9, 040 01 Košice, Slovensko
E-mail: lucia.hricova@upjs.sk